

Zakon o graditvi objektov

SPREMENJENA VLOGA IN POLOŽAJ ODGOVORNEGA VODJE PROJEKTA PO UVELJAVITVI ZGO-1D

Vasja Kajfež, univ.dipl.pravn.

Zakonodajalec je po hitrem postopku, žal brez sodelovanja strokovne javnosti, 27. 7. 2012, sprejel Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o graditvi objektov (ZGO-1D, Ur. l. RS št. 57/2012), katerega določila so začela veljati naslednjega dne, to je 28. 7. 2012.

Kot je razvidno iz obrazložitve predlagatelja zakona k osnutku oziroma predlogu zakona, je osnovni namen predlagatelja odstranitev administrativnih ovir v dobro investitorja v postopkih pridobitve gradbenega in uporabnega dovoljenja. Kaj vse zakonodajalec šteje za administrativno oviro, je lahko stvar posebne razprave.

Z ZGO-1D se je položaj odgovornega vodje projekta bistveno spremenil. Spremenjeno je besedilo točke 4.2.2., 2. člena ZGO, ki se sedaj glasi:« odgovorni vodja projekta je posameznik, ki investitorju odgovarja za medsebojno usklajenost vseh načrtov, ki sestavljajo projektno dokumentacijo«, doslej je odgovorni vodja projekta (v nadaljevanju:OVP) odgovarjal projektantu. V 2. odstavku 27. člena zakona je navedeno, da mora investitor pri projektiranju imenovati OVP. V prej veljavnem besedilu je bilo navedeno, da mora investitor v primeru, če pri projektiranju sodeluje več projektantov in odgovornih projektantov, izmed odgovornih projektantov imenovati OVP.

V 1. odstavku 45. člena zakona je bil črtan 2. stavek, ki se je glasil:« če pri izdelavi projektne dokumentacije nastopa samo en odgovorni projektant, ta v zvezi s projektno dokumentacijo, ki jo projektira nastopa tudi kot odgovorni vodja projekta.« 4. odstavek 45. člena zakona je spremenjen in se glasi:« OVP za pridobitev gradbenega dovoljenja pri izvajanju gradnje tega objekta nadzoruje, ali se gradnja objekta izvaja v skladu s PGD.« Prvotno besedilo navedenega odstavka se je glasilo:« OVP za pridobitev gradbenega dovoljenja pri izvajanju gradnje objekta, ki ga je projektiral, nadzoruje ali se gradnja objekta izvaja v skladu s PGD.«

Iz opisanih sprememb, ki jih prinaša ZGO-1D izhaja, da izključno investitor imenuje OVP po načelu zaupanja, ne samo izmed odgovornih projektantov, ki sodelujejo pri konkretni investiciji kot doslej, temveč tudi izmed drugih pooblaščenih inženirjev in pooblaščenih arhitektov, ki izpolnjujejo pogoje za odgovornega projektanta; da mora investitor imenovati odgovornega vodjo projekta tudi v primeru, če pri projektiranju sodeluje le en odgovorni projektant, da »projektantski« nadzor izvaja pooblaščen inženir oziroma pooblaščen arhitekt, ki izpolnjuje pogoje za odgovornega projektanta in ne le odgovorni projektant, ki kot načrtovalec sodeluje v konkretnem investicijskem procesu. Bistvena sprememba pa je v tem, da odgovorni vodja projekta odgovarja izključno investitorju in ne projektantu, kot doslej.

S prehodom OVP iz interesne sfere projektanta v interesno sfero investitorja, so se spremenile možnosti določitve obsega dela in pooblastil s strani investitorja imenovanega OVP. Investitor poleg imenovanja OVP imenuje tudi odgovornega vodjo revidiranja in odgovornega vodjo gradbišča. ZGO nima določil o odgovornem vodju investicije, čeprav je Komisija za sistemske zakone pri IZS ureditev tega področja že pred časom predlagala pristojnemu ministrstvu; žal pa predlagatelj zakona in posledično zakonodajalec temu nista prisluhnila, temveč sta z enostavno potezo zgolj prenesla odgovornost pooblaščenega inženirja oziroma pooblaščenega arhitekta do projektanta oziroma revidenta na odgovornost do investitorja ter s tem utrdila investitorju položaj pri odločanju. ZGO nima določil o inženirju tako kot to poznajo FIDIC pogodbeni pogoji, ki se uporabljajo kot svetovna uzanca. Pri tem pa je potrebno pripomniti, da FIDIC pogodbeni pogoji ne poznajo ločitve med inženirjem in odgovornim nadzornikom. Obseg del in pooblastila nadzornika, ki so določena z ZGO sodijo v delokrog in pooblastila inženirja.

Sedaj veljavna zakonodaja tako omogoča investitorju, da sklepa netipične pogodbe s posameznimi udeleženci pri graditvi objektov tako, da obseg zadolžitve posameznega udeleženca posega v delovno in pooblastilno področje drugega udeleženca, kar pomeni, da pooblastilo odgovornemu vodju projekta lahko zajema tudi del storitev, ki jih običajno opravlja inženir (odgovorni vodja investicije), podobno kot sicer poznamo pri pogodbi o opravljanju nadzora, kjer ima odgovorni nadzornik pooblastilo za opravljanje posameznih storitev, ki so običajno v domeni inženirja (odgovornega vodje investicije); za tak primer so znane pogodbe o opravljanju razširjenega strokovnega nadzora. Na kratko povedano, obseg storitev in pooblastil odgovornega vodje projekta in inženirja (odgovornega vodje investicije) se v določenem delu prekrivata, navedeno pa je v nasprotju s stališčem projektantskega dela strokovne javnosti o striktni ločitvi med project manager (odgovorni vodja investicije) in design manager (odgovorni vodja projektiranja). Očitno zakonodajalec z zadnjo novelo ZGO-1D ni sledil navedenemu stališču.

Pojem odgovornega vodje investicije in njegov položaj pri nas ureja Smernica za naročila javnih gradenj, ki pa velja zgolj kot priporočilo. V 1. točki smernice je določeno, da investitor imenuje odgovornega vodjo investicije ter da je le-ta odgovorna oseba na strani investitorja. Navedeno velja v primerih, ko investitor z imenovanjem odgovornega vodje investicije sam nastopa tudi kot inženir. V točki 2 je določeno, da investitor sklene pogodbo s svetovalnim inženirjem, ki mu pomaga voditi investicijo. V tej točki je neposrečena navedba – najeti posameznik in najeto podjetje; v primeru, da investitor sklene pogodbo s svetovalnim inženirjem (pogodbo o consulting storitvah) z vsemi navedenimi omejitvami in izključevanji, ki so navedena v omenjeni smernici, s pogodbo imenuje tudi odgovornega vodjo investicije, ki pa glede na določilo 1. točke smernice odgovarja delodajalcu, torej, consulting organizaciji (inženir); opomba je umestna, ker je investitor po določilih ZGO-1D zavezan imenovati odgovornega vodjo projekta, odgovornega vodjo revidiranja in odgovornega vodjo gradbišča, navedeni vsi odgovarjajo investitorju za razliko od odgovornega vodje investicije, ki odgovarja inženirju. Tekst v točki 1 smernice temelji na določilih ZGO-1 pred sprejemom novele ZGO-1D, torej iz časa, ko so vsi pooblaščen inženirji odgovarjali posameznemu udeležencu pri graditvi objekta in ne investitorju.

ZGO (Ur.l. SRS št. 34/84 in št. 29/86) je določal, da je odgovorni vodja projekta lahko odgovorni projektant ali drug inženir z opravljenim strokovnim izpitom in najmanj 5-mi leti delovnih izkušenj. Ker sta bila takrat imenovanje odgovornega vodje projekta in obseg njegovega dela določena v projektantski pogodbi, je bilo iz pogodbe razvidno, da odgovornega vodjo projekta imenuje projektant in da odgovorni vodja projekta odgovarja projektantu.

ZGO-B (Ur. I. RS št. 59/96) je določal, da je v primeru, ko se izdelujeta dva ali več načrtov, potrebno določiti odgovornega vodjo projekta; tudi na podlagi omenjenih zakonskih določil je določil odgovornega vodjo projekta projektant izmed imenovanih odgovornih projektantov ali izmed drugih pooblaščenih inženirjev in pooblaščenih arhitektov, ki so izpolnjevali pogoje za odgovornega projektanta. Imenovanje in obseg dela odgovornega vodje projekta je bilo določeno v projektantski pogodbi.

ZGO-1 (Ur. I RS št. 110/02 in 74/04) je prinesel pomembno novost - investitor je izmed odgovornih projektantov imenoval odgovornega vodjo projekta; to določilo je bilo preneseno tudi v ZGO-1B (Ur. I. RS št. 126/07) s tem, da v primeru, če je pri izdelavi projektne dokumentacije nastopal samo en odgovorni projektant, je ta na podlagi zakonskega določila (brez imenovanja s strani investitorja), nastopil tudi kot odgovorni vodja projekta.

V vseh zgoraj navedenih zakonih oziroma spremembah zakona ZGO je bilo določeno, da odgovorni vodja projekta odgovarja projektantu, kar pa je nelogično v primeru, ko odgovornega vodjo projekta določi (imenuje) investitor. ZGO-1D je navedeno nelogičnost odpravil.

S prehodom odgovornega vodje projekta iz sfere projektanta v sfero investitorja, se je spremenila tudi pravna narava sklenitve posla. Investitor sklepa s projektantom delovršno pogodbo (pogodbo o projektiranju), v primeru imenovanja odgovornega vodje projekta pa se sklepa mandatna pogodba (pogodba o naročilu), v kateri investitor nastopa kot naročnik, inženir pa kot izvajalec naročila, mandatar. Od projektantske pogodbe se mandatna pogodba razlikuje po tem, da je pri projektantski pogodbi nosilec koristi in neugodnosti izvajalec posla – projektant, pri mandatni pogodbi pa je to naročnik – mandant - investitor.

Nosilec posla je mandant-investitor, sama pogodba pa temelji na načelu zvestobe, kar pomeni, da pri vsakem ravnanju mora imeti mandatar pred očmi namen mandanta in v skladu s tem tudi ravnati, torej v prvi vrsti skrbeti za mandantove (investitorjeve) interese in na načelu zaupnosti, kar pomeni, da mora mandatar (inženir) posel opraviti sam ter ga ne sme prepustiti komu drugemu. Osnovna razlika med projektantsko pogodbo in pogodbo o naročilu (pogodba o imenovanju odgovornega vodje projekta) je v tem, da mandatar (odgovorni vodja projekta) ravna v mandantovem interesu, medtem, ko projektant po projektantski pogodbi v okviru naročnikovih navodil ravna v svojem interesu.

Glede na spremembe zakonskih določil po ZGO-1D ni zadrege, v kolikor je investitor v isti osebi tudi projektant; v takem primeru imamo podobno situacijo kot je navedena

v 1. točki smernice za naročila javnih gradenj. Enako bi lahko trdili tudi v primeru, ko kot odgovorni vodja projekta nastopa samostojni arhitekt (samozaposleni v kulturi) ali samostojni podjetnik posameznik, ki sam nastopa kot gospodarski subjekt; v tem primeru oba posamezno nastopata v isti osebi istočasno kot odgovorni vodja projekta in kot gospodarski subjekt. Registrirana dejavnost gospodarskega subjekta je identična z obsegom pooblastila pooblaščenega inženirja oziroma pooblaščenega arhitekta; imenovani odgovorni vodja del nastopa kot imenovani pooblaščenec investitorja v investicijskem procesu neodvisno od ostalih udeležencev pri graditvi objektov.

V kolikor investitor ni istočasno tudi projektant, po tem, ko z izbranim projektantom, katerega zaposleni so posamezni odgovorni projektanti, sklene mandatno pogodbo, izmed odgovornih projektantov ali drugih pooblaščenih inženirjev, ki izpolnjujejo pogoje za odgovornega projektanta, imenuje odgovornega vodjo projekta, podobno kot to določa 2. točka Smernice za naročila javnih gradenj za odgovornega vodjo investicije. V tem primeru je potrebno ločiti imenovanje odgovornega vodjo projekta izmed odgovornih projektantov imenovanega projektanta oziroma od drugih pooblaščenih inženirjev oziroma pooblaščenih arhitektov pri istem projektantu od imenovanja odgovornega vodje projekta, ki je zaposlen ali je v pogodbenem odnosu pri projektantu, ki ni udeležen v konkretni investiciji. Zakon namreč dopušča obe možnosti, vendar je med obema možnostma bistvena razlika. V kolikor investitor imenuje odgovornega vodjo projekta izmed imenovanih odgovornih projektantov, se mora zavedati, da je taka oseba kot odgovorni projektant odgovorna projektantu, ki ga je imenoval in zasledovati mora poslovne interese, ki so na strani projektanta; istočasno pa mora ista oseba v vlogi odgovornega vodja projekta, na podlagi mandatnega razmerja, zasledovati interese investitorja in delovati izključno po njegovih naročilih. Imenovani odgovorni vodja projekta, ki je istočasno odgovorni projektant pri konkretni investiciji ali pa je zgolj oseba, ki izpolnjuje pogoje za odgovornega projektanta in je zaposlena oziroma pogodbeno vezana s projektantom, je torej istočasno udeleženec dveh interesnih sfer, ki se med seboj le delno prekrivata; v takem primeru lahko govorimo o koliziji interesov, ta pooblaščen inženir s svojim ravnanjem krši kodeks poklicne etike članov IZS.

Z opisanim primerom sem prikazal negativno posledico nepremišljenega ravnanja zakonodajalca.

Glede na zakonska določila odgovorni vodja projekta izdeluje in potrjuje vodilno mapo projektne dokumentacije ter vrši nadzor ali se gradnja izvaja v skladu s PGD dokumentacijo in v skladu z gradbenim dovoljenjem, kar pomeni, da opravlja storitve projektiranja.

ZGO določa, da dejavnost projektiranja izvaja projektant, gre za gospodarsko dejavnost. Poleg registracije dejavnosti in izpolnjevanja predpostavk za pooblaščenega inženirja, mora taka gospodarska organizacija imeti svojo dejavnost projektiranja tudi zavarovano skladno s 33. členom ZGO-1.

Vsebina mandatne pogodbe je projektiranje, kamor štejemo izdelavo vodilne mape in opravljanje »projektantskega nadzora«.

Glede na navedeno, se z investitorjem sklene tako imenovana mešana pogodba, ki vsebuje elemente mandatne pogodbe in elemente delovršne (projektantske) pogodbe.

Pri izvajanju naročila po mandatni pogodbi je potrebno upoštevati, da del te pogodbe vsebuje tudi storitve, ki zadevajo sodelovanje oseb z reguliranim poklicem, za razliko od klasične mandatne pogodbe, ki je potrebna za imenovanje odgovornega vodje investicije, ki po FIDIC-u ni nujno da nastopa kot pooblaščen inženir, kar je sicer v nasprotju z določilom Smernice za naročila javnih gradenj.

Ob zaključku naj poudarim, da morata investitor in projektant ob sklepanju pogodbenega razmerja upoštevati interesno sfero projektanta kot tudi interesno sfero investitorja ter se izogniti koliziji interesov pri imenovanju odgovornega vodje projekta, pri tem pa lahko smiselno uporabita izključitvena določila 1. točke Smernice za naročila javnih gradenj.